

Przedmiotowy System Oceniania z wiedzy o społeczeństwie
opracowany przez Szkolny Zespół Przedmiotowy w składzie: Dorota Pardon, Wojciech Kielb

- I. PSO ma na celu ustalenie zasad współpracy i wsparcia ucznia w procesie jego rozwoju intelektualnego i osobowościowego. Ocena ma dostarczyć uczniom, rodzicom i nauczycielowi rzetelnej informacji o specjalnych uzdolnieniach, postępach i trudnościach, na jakie natrafił uczeń w procesie dydaktycznym. **Informacje o osiągnięciach i postępach uczniów w nauce są jawne; nauczyciel przedstawia je uczniowi na bieżąco, a rodzicom (prawnym opiekunom) podczas zebrań klasowych.** Komentarz do oceny powinien zawierać wskazówki dla ucznia, w jaki sposób może on poprawić swoje osiągnięcia edukacyjne z przedmiotu w przyszłości.
- II. Wymagania edukacyjne formułowane są na podstawie właściwej podstawy programowej oraz programu nauczania przedmiotu wiedza o społeczeństwie w szkole ponadgimnazjalnej „W centrum uwagi”, wydawnictwa Nowa Era.
- III. **Ocenie podlegają:**
 - Aktywność (zaangażowanie ucznia w proces kształcenia)
 - Wiedza merytoryczna (stopień opanowania wiadomości i umiejętności przewidzianych w programie)

Ze względu na specyfikę przedmiotu ocena z WOS winna przede wszystkim uwzględniać aktywność uczniów. Wiedza merytoryczna powinna być służebna do tychże aktywności. Aktywne uczenie się organizowane przez nauczyciela jest rozumiane w programie jako zdobywanie kompetencji i sprawności w zakresie uczenia się, myślenia, poszukiwania, doskonalenia się, współpracowania i działania.

IV. **Stopień opanowania przez ucznia wiadomości i umiejętności sprawdzają:**

- prace pisemne: kartkówka dotycząca materiału z trzech ostatnich tematów realizowanych na maksymalnie pięciu ostatnich lekcjach (nie musi być zapowiadana); sprawdzian obejmujący większą partię materiału (dział), zapowiedziany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem i poprzedzony powtórzeniem wiadomości),
- odpowiedź ustna,

- zadanie domowe,
- inne: praca i aktywność na lekcji, praca projektowa, prowadzenie dokumentacji pracy na lekcji, twórcze rozwiązywanie problemów, referat, prezentacja na zadany temat, udział w konkursie szkolnym i międzyszkolnym.

V. Nieobecność ucznia na lekcji, podczas której wykonywano zadania na ocenę lub sprawdzano zadanie domowe skutkuje wpisaniem 0. Uczeń w ciągu maksymalnie 2 tygodni ma obowiązek zaliczyć brakującą pracę i uzyskać ocenę (w przypadku dłuższej usprawiedliwionej nieobecności termin zostanie ustalony indywidualnie). Jeśli nie wywiąże się z tego obowiązku nauczyciel zamienia 0 na 1.

VI. Przy ocenianiu prac pisemnych obowiązują następujące progi procentowe:

- 100% - 91% stopień bardzo dobry
- 90% - 75% stopień dobry
- 74% - 50% stopień dostateczny
- 49% - 30% stopień dopuszczający
- 29% - 0% stopień niedostateczny

VII. Stopień zaangażowania ucznia w proces kształcenia oceniamy obserwując:

- **Udział w lekcji**, przez który rozumiemy nie tylko aktywność przejawiającą się zgłaszaniem i udzielaniem odpowiedzi, ale także aktywne słuchanie, sporządzanie notatek, wykonywanie poleceń, uczestnictwo w pracach zespołów, wykonywanie zadań projektowych.
- **Systematyczne wykonywanie zadań domowych**, przy czym dopuszczona jest możliwość niewykonania zadania (2 razy lub 1 raz w semestrze, zgodnie z postanowieniami przyjętymi w WO) - nie dotyczy to przygotowania do sprawdzianu. Obowiązkiem ucznia jest zgłoszenie nieodrobienia pracy domowej przed rozpoczęciem lekcji; nauczyciel odnotowuje ten fakt w dzienniku; jeśli brak zadania nie zostanie zgłoszony, uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną).
- **Gotowość do wykonywania zadań dodatkowych** (tj. takich, które nauczyciel zleca jako nadobowiązkowe).
- **Udział w konkursach przedmiotowych**, olimpiadach, przeglądach, itp.

VIII. Aktywność ucznia na zajęciach jest odnotowywana w zeszytach przedmiotowych za pomocą punktów.

Podczas 1 lekcji uczeń może zdobyć 1-5 punktów, w zależności od stopnia zaangażowania. Sumę punktów przeliczamy na ocenę wg skali:

- 10p. bardzo dobry
- 7-9p. dobry
- 6-4p. dostateczny
- 1-3 dopuszczający

IX. Kategoriom ocen cząstkowych przypisane zostały następujące wagi:

- sprawdzian - 3
- kartkówka – 2
- praca z tekstem źródłowym - 2
- odpowiedź ustna – 2
- zadanie domowe – 1
- referat - 1
- prezentacja - 2
- praca na lekcji (indywidualna i grupowa) – 2
- aktywność na lekcji (punkty) - 3
- praca projektowa – 2
- uzyskanie tytułu finalisty / laureata konkursu szkolnego, międzyszkolnego - 3
- udział w konkursie na etapie międzyszkolnym – 2

X. Ocenę klasyfikacyjną stanowi średnia ważona ocen bieżących wg następującej skali (ocena roczna nie może być niższa niż średnia ważona wynikająca ze skali):

- 1,00 – 1,74 niedostateczny
- 1,75 - 2,60 dopuszczający
- 2,61 - 3,60 dostateczny
- 3,61 - 4,60 dobry
- 4,61 - 5,60 bardzo dobry
- od 5,61 celujący

XI. Nauczyciel ma prawo podwyższyć ocenę roczną w uzasadnionych przypadkach.

XII. **Uczeń może ubiegać się o podwyższenie przewidywanej oceny tylko o jeden stopień (zgodnie z warunkami zapisanymi w WO).**

XIII. Wobec uczniów o specyficznych potrzebach edukacyjnych na podstawie opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nauczyciel dostosowuje kryteria ocen do możliwości uczniów.

XIV. Poprawa niezadowolających wyników nauczania:

- nauczyciel wspólnie z uczniem ustalają zakres materiału, który wymaga nadrobienia i poprawy,
- uczeń może poprawić każdą ocenę w przeciągu 2 tygodni od jej otrzymania lub w innym uzgodnionym z nauczycielem terminie,
- uczeń, który z przyczyn usprawiedliwionych był nieobecny na sprawdzianie ma obowiązek napisać ten sprawdzian w ciągu 2 tygodni od powrotu do szkoły lub w terminie uzgodnionym z nauczycielem,
- uczeń nieobecny na sprawdzianie z przyczyn nieusprawiedliwionych otrzymuje ocenę niedostateczną,
- uczeń ma możliwość poprawienia stopnia ze sprawdzianu w trybie określonym przez nauczyciela, nie później niż w ciągu 14 dni od terminu pracy,
- ocenę niedostateczną otrzymaną na skutek braku zadania domowego można poprawić odrabiając wskazane przez nauczyciela zadanie (to samo lub inne, zgodnie z decyzją nauczyciela).

XV. Wymagania na poszczególne oceny:

Ocenę celującą (6) może otrzymać uczeń, który:

- ✓ wyróżnia się szeroką, samodzielnie zdobytą wiedzą,
- ✓ posiadał umiejętność samodzielnego korzystania z różnych źródeł informacji,
- ✓ samodzielnie formułuje wypowiedzi ustne i pisemne na określony temat, które są wzorowe zarówno pod względem merytorycznym, jak i językowym,
- ✓ nie boi się wyrażać własnych, nawet kontrowersyjnych opinii i sądów, które potrafi przekonująco uzasadnić,
- ✓ doskonale zna szeroką terminologię przedmiotową, swobodnie się nią posługuje,
- ✓ wykazuje doskonałą orientację w aktualnej sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej Polski oraz w sytuacji międzynarodowej,
- ✓ bierze udział w szkolnych i pozaszkolnych konkursach przedmiotowych i osiąga w nich sukcesy

Ocenę bardzo dobrą (5) może otrzymać uczeń, który:

- ✓ opanował w pełnym stopniu wiadomości i umiejętności przewidziane programem nauczania,
- ✓ sprawnie, samodzielnie posługuje się różnymi źródłami wiedzy,
- ✓ rozumie i poprawnie stosuje poznaną terminologię,
- ✓ samodzielnie formułuje wypowiedzi ustne i pisemne na określony temat, wykorzystując wiedzę zdobytą w szkole i poza nią,
- ✓ umie współpracować w grupie,
- ✓ aktywnie uczestniczy w lekcjach.

Ocenę dobrą (4) otrzymuje uczeń, który:

- ✓ nie opanował całego materiału określonego programem nauczania, ale nie utrudnia mu to głębszego i pełniejszego poznania wiedzy podstawowej,
- ✓ rozumie genezę, przebieg i skutki wielu zjawisk zachodzących we współczesnej Polsce i świecie,
- ✓ rozumie podstawowe reguły i procedury życia społecznego,
- ✓ poprawnie posługuje się prostymi źródłami informacji,

- ✓ wykonuje samodzielnie typowe zadania polegające na ocenianiu, selekcjonowaniu, wartościowaniu, uzasadnianiu,
- ✓ umie formułować proste, typowe wypowiedzi ustne i pisemne.

Ocenę dostateczną (3) otrzymuje uczeń, który:

- ✓ opanował minimum wiadomości określonych programem nauczania,
- ✓ potrafi formułować schematyczne wypowiedzi ustne i pisemne,
- ✓ umie posługiwać się (często pod kierunkiem nauczyciela) prostymi środkami dydaktycznymi wykorzystanymi na lekcji.

Ocenę dopuszczającą (2) otrzymuje uczeń, który:

- ✓ ma braki w wiadomościach, nie opanował także wszystkich umiejętności przewidzianych w programie,
- ✓ zadania i polecenia, które uczeń wykonuje, często przy znacznej pomocy nauczyciela, mają niewielki stopień trudności,
- ✓ zeszyt przedmiotowy prowadzi niesystematycznie, nie wykonał wszystkich prac lekcyjnych i domowych.

Ocenę niedostateczną (1) może otrzymać uczeń, który:

- ✓ nie opanował wiadomości i umiejętności przewidzianych programem nauczania,
- ✓ nie potrafi, nawet przy znacznej pomocy nauczyciela, korzystać z prostych środków dydaktycznych,
- ✓ nie potrafi formułować nawet bardzo prostych wypowiedzi ustnych i pisemnych, ponieważ nie zna i nie rozumie podstawowej terminologii stosowanej na lekcjach,
- ✓ nie prowadzi zeszytu przedmiotowego.

XVI. Przedmiotowy system oceniania podlegać będzie corocznej ewaluacji.

Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań –
aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować zasób wiedzy i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I: Obywatel						
1. Obywatelstwo polskie i unijne	<ul style="list-style-type: none"> - istota obywatelstwa - nabywanie i uzyskiwanie obywatelstwa - obywatelstwo polskie - obywatelstwo unijne - obywatelstwo a narodowość - społeczeństwo obywatelskie - obywatelskie nieposłuszeństwo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelstwo, społeczeństwo obywatelskie, państwo prawa, - wymienia dwa podstawowe sposoby nabywania obywatelstwa (prawo krwi, prawo ziemi) - wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela zapisane w <i>Konstytucji RP</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelskość, pluralizm polityczny, decentralizacja władzy państwowej - przedstawia sposób nabywania obywatelstwa w Polsce - wyjaśnia znaczenie posiadania obywatelstwa polskiego i unijnego, - wymienia i opisuje warunki rozwoju społeczeństwa obywatelskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: nieposłuszeństwo obywatelskie - wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością - wymienia i opisuje inne niż prawo krwi i prawo ziemi sposoby uzyskania obywatelstwa - charakteryzuje sposób nadawania obywatelstwa polskiego i zrzekania się go - opisuje cechy charakterystyczne społeczeństwa obywatelskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna postać H.D. Thoreau - wyjaśnia znaczenie terminu: subsydiarność - wskazuje uprawnienia wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego - wskazuje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia korzyści płynące z posiadania obywatelstwa, w tym obywatelstwa unijnego - ocenia, czy społeczeństwo polskie spełnia kryteria społeczeństwa obywatelskiego

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

				- wyjaśnia cele, przedstawia cechy charakterystyczne obywatelskiego nieposłuszeństwa		
2. Proces wyborczy	<ul style="list-style-type: none"> - relacje władza-obywatel - formy sprawowania władzy przez obywateli - rola wyborów we współczesnej demokracji - prawo wyborcze - cenzus wyborczy - przymiotniki wyborcze - charakterystyka wyborów w Polsce - referendum ogólnokrajowe i lokalne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: demokracja pośrednia, demokracja bezpośrednia, czynne prawo wyborcze, bierne prawo wyborcze - wskazuje różnice między demokracją pośrednią a bezpośrednią - określa cenzus wyborczy obowiązujący w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: suwerenność narodu, prawo wyborcze, kodeks wyborczy, referendum - wyjaśnia rolę wyborów w państwie demokratycznym - wymienia przymiotniki wyborcze - wymienia rodzaje referendum przyjęte w prawodawstwie polskim 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zasady przeprowadzania wyborów w Polsce - przedstawia zasady głosowania poza miejscem zamieszkania - charakteryzuje zasady przeprowadzania referendum lokalnego i ogólnokrajowego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: uczestnictwo polityczne - wymienia formy partycypacji obywateli w życiu politycznym państwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie wyborów dla współczesnej demokracji
3. Życie publiczne	<ul style="list-style-type: none"> - życie publiczne - inicjatywa obywatelska - petycja, skarga i list otwarty - manifestacje, demonstracje i pikety - strajki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: inicjatywa obywatelska, petycja, list otwarty - pisze petycję według wzoru 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: życie publiczne, skarga, zgromadzenie, strajk - opisuje zasady i sposób zalegalizowania zgromadzenia - wymienia cele i rodzaje strajku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice między petycją, skargą i listem otwartym oraz wymienia elementy tych pism - wymienia i charakteryzuje inne niż ostrzegawczy i zakładowy formy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje przebieg procesu legislacyjnego obywatelskiego projektu ustawy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ aktywności obywatelskiej na kształtowanie się życia publicznego

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

			(ostrzegawczy, zakładowy)	strajku		
4. Jak załatwić sprawę w urzędzie?	<ul style="list-style-type: none"> - administracja publiczna i jej struktura - administracja rządowa - administracja samorządowa - kompetencje urzędów w Polsce - podstawowe dokumenty współczesnego obywatela (dowód osobisty, paszport, prawo jazdy) - zasady rejestracji pojazdu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wie, gdzie i w jaki sposób uzyskać dowód osobisty, paszport i prawo jazdy oraz zarejestrować pojazd - wypełnia wniosek o wydanie dowodu osobistego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna zasady prawidłowego wypełniania formularzy - wyjaśnia znaczenie terminów: administracja publiczna, administracja rządowa, administracja samorządowa - wymienia organy administracji publicznej w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: służba cywilna - wyjaśnia, jaką funkcję pełni dowód osobisty 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje strukturę i zadania administracji rządowej i samorządowej - wymienia rodzaje paszportów i ich cechy charakterystyczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia stopień znajomości procedur podejmowania decyzji administracyjnych - ocenia działalność urzędów w Polsce
5. Informacja publiczna i e-urząd	<ul style="list-style-type: none"> - informacja publiczna i jej charakterystyka - sposoby udostępniania informacji publicznej - prawa obywatela wobec urzędu - skuteczne załatwianie sprawy - odwołanie od decyzji - Elektroniczna Platforma Usług Administracji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: informacja publiczna - wskazuje elementy składowe podania - pisze podanie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: urząd elektroniczny - opisuje cechy charakterystyczne informacji publicznej - wymienia sposoby udostępniania informacji publicznej - charakteryzuje prawa obywatela wobec rządu - wymienia ułatwienia, jakie niesie obywatelom 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia sposób odwoływania się od decyzji urzędu - pisze odwołanie od decyzji urzędu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykłady spraw i opisuje sposób ich załatwiania za pośrednictwem ePUAP - wypełnia wniosek o udostępnienie informacji publicznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie dostępu do informacji publicznej dla funkcjonowania demokratycznego społeczeństwa

	Publicznej (ePUAP).		e-urząd			
Rozdział II: Prawo						
1. Prawo i jego funkcje	<ul style="list-style-type: none"> - pojęcie i funkcje prawa - charakter i rodzaje norm społecznych - norma prawna a przepis prawny - prawo naturalne i pozytywne - praworządność - rodziny prawa - cechy systemu prawnego - zasady prawa - kultura prawna i postawy obywateli wobec prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: prawo, praworządność - wymienia rodzaje norm społecznych - wymienia postawy obywateli wobec prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: norma prawna, przepis prawny, kultura prawna - opisuje rodzaje norm społecznych - charakteryzuje funkcje prawa - wymienia i opisuje najczęściej stosowane zasady prawa wywodzące się z prawa rzymskiego - charakteryzuje postawy obywateli wobec prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: prawo naturalne, prawo pozytywne, prawo stanowione - opisuje cechy charakterystyczne norm społecznych - charakteryzuje rodziny prawa i podaje ich przykłady - opisuje cechy systemu prawnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: prawo zwyczajowe, prawo powszechne zwyczajowe - rozpoznaje części składowe normy prawnej - wskazuje różnice między prawem naturalnym a pozytywnym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia postawy obywateli wobec prawa - ocenia kulturę prawną społeczeństwa w Polsce
2. Źródła i obszary prawa	<ul style="list-style-type: none"> - źródła prawa - źródła poznania prawa - hierarchia aktów prawnych w Polsce - prawo wspólnotowe jako źródło prawa w Polsce - podział prawa - stosowanie prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia źródła prawa obowiązujące w Polsce - przedstawia podział prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: źródła prawa, prawo wewnętrzne, prawo międzynarodowe, prawo publiczne, prawo prywatne, prawo materialne, prawo formalne - opisuje podział prawa - opisuje etapy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje źródła prawa obowiązujące w Polsce i zna ich hierarchię - wymienia cechy charakterystyczne prawa wewnętrznego, międzynarodowego, publicznego, prywatnego, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: prawo wspólnotowe - rozróżnia i opisuje źródła prawa wspólnotowego - wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem zależności między prawem unijnym a prawem polskim

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

			działalności prawnej	materialnego i formalnego		
3. Gałęzie prawa wewnętrznego	<ul style="list-style-type: none"> - gałęzie polskiego prawa wewnętrznego - prawo karne i jego zasady - prawo cywilne - prawo administracyjne - inne ważniejsze gałęzie prawa w Polsce i ich cechy charakterystyczne. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: kodeks, przestępstwo, grzywna - wymienia rodzaje kar przewidzianych w polskim <i>Kodeksie karnym</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: osoba fizyczna, osoba prawna, akt administracyjny - wymienia źródła prawa karnego, cywilnego i administracyjnego - przedstawia cechy charakterystyczne prawa karnego, cywilnego i administracyjnego - wymienia inne niż prawo karne, cywilne i administracyjne gałęzie prawa w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje zasady obowiązujące w prawie karnym - wyjaśnia różnicę między zdolnością prawną a zdolnością prawnych - opisuje podział prawa cywilnego - charakteryzuje inne niż prawo karne, cywilne i administracyjne gałęzie prawa w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje relacje prawne przewidziane w prawie administracyjnym - przedstawia podział aktów administracyjnych i wskazuje ich przykłady 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem nadmiernej ilości regulacji prawnych w Polsce - ocenia problem zaostżenia kar za najcięższe przestępstwa
4. Władza sądownicza w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - charakterystyka władzy sądowniczej - dwuinstancyjność sądownictwa - struktura władzy sądowniczej w Polsce - Krajowa Rada Sądownictwa - Sąd Najwyższy - sądy powszechne - sędziowie sądów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: sędzia, ławnik - charakteryzuje strukturę władzy sądowniczej w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: kasacja, apelacja, skarga konstytucyjna - omawia zasady funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce - wyjaśnia, na czym polega immunitet 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia zasady, jakimi powinni kierować się sędziowie i członkowie trybunałów - przedstawia warunki, jakie musi spełniać kandydat na ławnika i sposób jego wyboru 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje skład i zadania Krajowej Rady Sądownictwa - opisuje strukturę Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu - charakteryzuje procedurę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę ławników w systemie sądownictwa polskiego

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

	<p>powszechnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - ławnicy - sądy administracyjne i wojskowe - Trybunał Konstytucyjny - Trybunał Stanu 		<p>sędziowski oraz konstytucyjne zasady niezawisłości i nieusuwalności sędziów</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia zadania ławników 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje zadania Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, wojskowych i administracyjnych - przedstawia uprawnienia Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu 	<p>wszczynania postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym i Trybunałem Stanu</p>	
5. Postępowanie sądowe	<ul style="list-style-type: none"> - postępowanie sądowe - sprawy cywilne - sprawy karne -sprawy administracyjne - proces cywilny - pozew w procesie cywilnym - proces karny - zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa - sądy polubowne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: postępowanie sądowe, strona powodowa (powód), strona pozwana (pozwany), - wymienia uczestników procesu cywilnego i procesu karnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: przestępstwo, wykroczenie, mediacja, sąd polubowny - wskazuje przykłady spraw rozpatrywanych przez sądy cywilne, karne i administracyjne - wymienia prawa ofiary, świadka i oskarżonego w procesie karnym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje przebieg procesu cywilnego i procesu karnego - wskazuje różnice między procesem cywilnym i karnym - wyjaśnia sposób postępowania po złożeniu zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa - wymienia cechy dobrego mediatora - sporządza według wzoru pozew w procesie cywilnym i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: postępowanie procesowe, postępowanie nieprocesowe, postępowanie przygotowawcze - wskazuje różnice między postępowaniem procesowym a nieprocesowym - omawia sposób postępowania przed sądem polubownym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę mediacji w postępowaniu sądowym - ocenia świadomość prawną społeczeństwa polskiego
6. Organy ścigania	<ul style="list-style-type: none"> - prokuratura i jej struktury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia cele i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia cele i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje strukturę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia zadania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia poziom i

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

	<ul style="list-style-type: none"> - zadania prokuratury - Krajowa Rada Prokuratury - policja – struktura i zadania - działalność i uprawnienia policji - zadania innych służb mundurowych - dzielnicowy - prokuratura i policja w postępowaniu karnym - formy postępowania przygotowawczego - Interpol 	<p>strukturę policji</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje zadania policji i innych służb mundurowych - wymienia uprawnienia policjantów 	<p>strukturę prokuratury</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zadania prokuratorów - charakteryzuje formy działania i zadania dzielnicowych - wyjaśnia rolę policji i prokuratury w postępowaniu karnym 	<p>prokuratury</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje sposób powoływania i uprawnienia prokuratora generalnego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla działalności prokuratury ma jej hierarchiczność - charakteryzuje różne sfery działalności policji 	<p>Krajowej Rady Prokuratorów</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice między śledztwem a dochodzeniem - omawia skutki postępowania przygotowawczego - opisuje strukturę i zadania Interpolu 	<p>poczucie bezpieczeństwa współczesnych Polaków</p>
7. Nieletni wobec prawa	<ul style="list-style-type: none"> - przestępczość nieletnich - odpowiedzialność prawna nieletnich - sądy rodzinne - środki stosowane przez sądy rodzinne wobec nieletnich - przepisy prawne dotyczące sprzedaży narkotyków i alkoholu nieletnim oraz palenia w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcia: nieletniego w prawie cywilnym i karnym - wymienia przejawy demoralizacji nieletnich i popełniane przez nich czyny karalne - omawia konsekwencje zażywania alkoholu i narkotyków oraz 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcie: procesu resocjalizacji - określa granice prawnej odpowiedzialności nieletnich - omawia zadania sądów rodzinnych - wymienia środki stosowane przez sądy rodzinne wobec nieletnich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sposób funkcjonowania sądów rodzinnych w sprawach przestępczości nieletnich - opisuje środki stosowane przez sądy rodzinne wobec nieletnich - omawia zasady niezbędne w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia przestępczość nieletnich na przykładzie wybranych artykułów z <i>Kodeksu wykroczeń</i> - przedstawia uwarunkowania rozstrzygania spraw nieletnich przez organy państwowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia poziom przestępczości wśród nieletnich i problem zaostżenia kar wobec nich

	<p>miejscach publicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> - konsekwencje zażywania alkoholu i narkotyków oraz palenia papierosów - proces resocjalizacji 	<p>palenia papierosów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje przepisy prawne dotyczące sprzedaży narkotyków i alkoholu nieletnim oraz palenia w miejscach publicznych 	<p>skutecznym procesie resocjalizacji</p>		
Rozdział III: Prawa człowieka						
<p>1. Czym są prawa człowieka?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - prawa człowieka i ich charakter - historia praw człowieka - <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> - generacje praw człowieka - prawa człowieka - dokumenty - prawa człowieka - instytucje. - <i>Konwencja praw dziecka</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: prawa człowieka - omawia charakter praw człowieka - wymienia fundamentalne dla praw człowieka dokumenty stworzone przez Radę Europy i ONZ 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa człowieka zapisane w <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> oraz prawa dziecka zapisane w <i>Konwencji praw dziecka</i> - rozróżnia i charakteryzuje generacje praw człowieka - wymienia instytucje, które stoją na straży praw człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa przynależne do konkretnej generacji praw człowieka - omawia strukturę i zadania instytucji stojących na straży praw człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje historię praw człowieka - wymienia historyczne akty prawne, które miały wpływ na kształtowanie się praw człowieka - charakteryzuje treść dokumentów dotyczących praw człowieka, uchwalonych przez Radę Europy i ONZ 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem tzw. czwartej generacji praw człowieka
<p>2. Międzynarodowy system ochrony praw człowieka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - system ochrony praw człowieka (Organizacja Narodów Zjednoczonych, Rada Europy, Unia Europejska) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa człowieka uregulowane w <i>Europejskiej Karcie Społecznej</i> oraz <i>Karcie praw</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak funkcjonuje system ochrony praw człowieka - omawia zadania ONZ, Rady Europy i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zadania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka - omawia wpływ 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje zasady i sposób składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia sposoby i skuteczność metod walki z łamaniem praw człowieka

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

	<ul style="list-style-type: none"> - Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu i jego zadania - Europejska Karta Społeczna - Urząd Komisarza Praw Człowieka Rady Europy - Unia Europejska a prawa człowieka - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie - Prawa człowieka a organizacje pozarządowe (Amnesty International, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Human Rights Watch) 	<p><i>podstawowych</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia ważniejsze organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> Unii Europejskiej w dziedzinie praw człowieka - wymienia zadania OBWE - wyjaśnia wpływ organizacji pozarządowych na przestrzeganie praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> Unii Europejskiej na kształtowanie europejskiego systemu ochrony praw człowieka - omawia strukturę ONZ, Rady Europy i Unii Europejskiej i jej wpływ na przestrzeganie praw człowieka - charakteryzuje zasady funkcjonowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka - charakteryzuje cele i zadania ważniejszych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - wypełnia formularz skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka według wzoru - omawia zadania Komisarza Praw Człowieka Rady Europy - wyjaśnia okoliczności powstania OBWE i jej strukturę 	
3. Ochrona praw i wolności w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - prawa człowieka w <i>Konstytucji RP</i> - Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa oraz wolności człowieka i obywatela zapisane 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie są prawne uwarunkowania ograniczenia praw i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje sposób powoływania oraz funkcjonowania rzecznika praw 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zasady i procedury zwracania się z wnioskiem do 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem ochrony praw i wolności w Polsce

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Rzecznika Praw Dziecka - prawo do prywatności - prawa jednostki w kontaktach z mediami - skarga konstytucyjna 	<p>w <i>Konstytucji RP</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega prawo do prywatności i wskazuje jego zakres - określa prawa jednostki w kontaktach z mediami 	<p>wolności zapisanych w <i>Konstytucji RP</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zadania rzecznika praw człowieka i rzecznika praw dziecka 	<p>człowieka i rzecznika praw dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zasady składania skargi konstytucyjnej 	<p>rzecznika praw obywatelskich i rzecznika praw dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisze skargę do rzecznika praw obywatelskich według wzoru - wskazuje elementy skargi konstytucyjnej oraz skutki prawne jej uznania przez Trybunał Konstytucyjny 	
4. Łamanie praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - przyczyny łamania praw człowieka - międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych - łamanie praw kobiet - łamanie praw dziecka - wolność wyznania - problem uchodźców - łamanie praw człowieka w Europie (nacjonalizm, szowinizm, rasizm, antysemityzm, ksenofobia) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: nacjonalizm, rasizm, antysemityzm - wymienia przyczyny łamania praw człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: szowinizm, ksenofobia - charakteryzuje przyczyny łamania praw człowieka - wskazuje przykłady państw, w których nie przestrzega się praw człowieka lub są one zagrożone - omawia przykłady łamania praw kobiet i dzieci - podaje przykłady łamania wolności wyznania - wymienia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych - przedstawia cele i zasady konwencji genewskich i uzupełniających je protokołów - omawia sytuację uchodźców we współczesnym świecie - charakteryzuje przejawy nacjonalizmu, szowinizmu, rasizmu, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice w przestrzeganiu praw człowieka między rozwiniętymi krajami demokratycznymi a państwami, które powstały w XX w. i nie mają tradycji demokratycznych - opisuje działalność Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, że nacjonalizm, szowinizm, rasizm, antysemityzm i ksenofobia stanowią przykłady łamania praw człowieka - ocenia przejawy nacjonalizmu, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu, ksenofobii

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

	- dopuszczalne ograniczenie praw człowieka		przyczyny uchodźstwa we współczesnym świecie	antysemityzmu, ksenofobii - wyjaśnia, w jakich okolicznościach można ograniczyć prawa człowieka		
Rozdział IV: Edukacja i praca						
1. System edukacji w Polsce	- charakterystyka polskiego systemu edukacji - zadania MEN i samorządów - zadania szkoły - statut i inne szkolne dokumenty - prawa i obowiązki uczniów - postępowanie w sytuacji złamania praw ucznia - konsekwencje niedopełnienia obowiązków szkolnych	Uczeń: - przedstawia zadania szkoły - wymienia prawa i obowiązki ucznia - wyjaśnia, jakie są konsekwencje niedopełnienia obowiązków szkolnych	Uczeń: - charakteryzuje system edukacji w Polsce - wyjaśnia, jaką rolę w szkole pełni statut	Uczeń: - wymienia zadania MEN i samorządów lokalnych w dziedzinie edukacji - wymienia inne niż statut dokumenty obowiązujące w szkole - opisuje procedurę postępowania w przypadku złamania praw ucznia	Uczeń: - wyjaśnia, na czym polegają zadania szkoły w zakresie nauczania i pracy opiekuńczo-wychowawczej	Uczeń: - ocenia skuteczność polskiego systemu edukacji
2. Polskie szkoły wyższe	- organizacja studiów – system boloński - zalety i wady systemu bolońskiego - wybór kierunków studiów - zasady przyjmowania kandydatów na	Uczeń: - określa kryteria wyboru kierunku studiów - wyjaśnia, na czym polega kształcenie ustawiczne	Uczeń: - wyjaśnia, na czym polega system boloński w organizacji studiów wyższych - przedstawia zasady i warunki przyjęć na wyższe uczelnie - wymienia edukacyjne	Uczeń: - charakteryzuje wybrane kierunki studiów - wyjaśnia, na czym polega istota programu <i>Comenius</i>	Uczeń: - przedstawia przebieg postępowania kwalifikacyjnego na wybrany kierunek studiów i sposób obliczania ilości punktów - charakteryzuje ofertę	Uczeń: - ocenia system boloński wskazując jego zalety i wady - ocenia znaczenie kształcenia ustawicznego dla gospodarki i społeczeństwa

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

	<ul style="list-style-type: none"> uczelnie wyższe - warunki przyjęć na uczelnie - charakterystyka wybranych kierunków studiów - kształcenie ustawiczne - edukacyjne programy unijne - program <i>Comenius</i> 		programy unijne		edukacyjnych programów unijnych	
3. Kształcenie za granicą	<ul style="list-style-type: none"> - możliwości kształcenia za granicą - charakterystyka kształcenia wyższego w wybranych krajach UE - matura międzynarodowa - program matury międzynarodowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zasady podejmowania studiów wyższych za granicą 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zasady podejmowania studiów wyższych i warunki kształcenia się za granicą 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega program matury międzynarodowej - wymienia korzyści, jaki daje uczniom realizowanie programu matury międzynarodowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje szkolnictwo wyższe w wybranych krajach UE 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem tzw. drenażu mózgow z punktu widzenia interesów Polski
4. Podróżowanie po Europie i świecie	<ul style="list-style-type: none"> - obywatel w podróży - utrata dokumentów za granicą - Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego - strefa Schengen i jej granice - charakterystyka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: strefa Schengen, terroryzm - wyjaśnia, w jaki sposób Ministerstwo Spraw Zagranicznych dba o interesy Polaków przebywających za 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia procedurę postępowania w przypadku utraty dokumentów lub problemów zdrowotnych podczas pobytu za granicą - wyjaśnia, jak 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje dokumenty zdrowotne, niezbędne podczas pobytu za granicą - opisuje zasady przekraczania granic zewnętrznych i wewnętrznych strefy Schengen - charakteryzuje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia okoliczności powstania strefy Schengen - omawia zasady przewozu żywności i leków w komunikacji samolotowej - opisuje sytuacje, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę strefy Schengen dla obywateli Unii Europejskiej

Zespół Szkół nr 7 w Tychach – rok szkolny 2017/2018

	zjawiska terroryzmu	granicą	funkcjonuje strefa Schengen - wymienia cechy charakterystyczne zjawiska terroryzmu	miejsca szczególnie narażone na terroryzm	które powinny wzbudzić obawy zagrożenia atakiem terrorystycznym	
5. Praca w Polsce i za granicą	<ul style="list-style-type: none"> - praca młodzieży w UE - dziecko i młodociany a problem podejmowania pracy - praca młodocianych w Polsce - praca w Wielkiej Brytanii - podatki i umowy - Europass - powrót do kraju 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: umowa-zlecenie, umowa o dzieło, umowa o pracę - przedstawia obowiązki pracodawcy zatrudniającego młodocianych pracowników 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: Europass - wyjaśnia uwarunkowania podejmowania pracy przez młodocianych - wymienia zasady zatrudniania młodocianych w Polsce - wyjaśnia rolę Europass w podejmowaniu pracy za granicą przez młodych ludzi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia formalności związane z rejestracją i podejmowaniem pracy za granicą na przykładzie Wielkiej Brytanii - wyjaśnia różnice w umowach podpisywanych z młodymi pracownikami - wymienia ułatwienia w powrocie do kraju Polaków pracujących za granicą 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaką rolę dla młodych ludzi mają uregulowania prawne <i>Europejskiego paktu na rzecz młodzieży</i> - charakteryzuje dokumenty wchodzące w skład Europass - sporządza Europass-CV według wzoru 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem emigracji ludzi młodych w poszukiwaniu pracy